No. 9 Vrijdag 28 Februari 1908 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD
ORGAAN DER VEREENIGING
OOST EN WEST
OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.
„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

I. Van de „Afdeeling 's-GRAVENHAGE":

Algemeene Vergadering

op **Dinsdag 10 Maart** a.s. des 's avonds te **8$^1/_4$ ure** in *het Gouden Hoofd, Groenmarkt.*

Agenda:

1. Bestuursverkiezing.
2. Rekening en verantwoording over 1907.
3. Verslag over het jaar 1907.
4. Verkiezing van Afgevaardigden voor de aanst. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
5. Opmaken der candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
6. Punten, die de Afdeeling op de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien.

HET BESTUUR.

II. Van Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

In de in het vorige Weekblad opgenomen verbetering der concept-notulen van de Algemeene Vergadering is een drukfout geslopen, nl. *f*35000 in stede van *f*3500.

Meerderjarigheidsverklaring of emancipatie van Indië?

Den 18den dezer maand hield *Mr. N. G. Pierson* voor het Indisch Genootschap een voordracht over de wetsontwerpen van 17 Januari 1907 tot wijziging en aanvulling van de Indische comptabiliteitswet en van het Indisch regeeringsreglement. Wij misten het voorrecht, die lezing bij te wonen en kunnen haar dus slechts beoordeelen naar hetgeen de dagbladen daarvan vermeldden. En dan begon de voordracht met een koud ontnuchteringsbad voor hen, die in die ontwerpen als het ware den dageraad hadden gezien van een nieuwe toekomst voor Indië, en daarom gesproken hadden van de meerderjarigheidsverklaring of van de emancipatie van Indië.

Hoe komt gij er toe, brave lieden, in dien geest zou de heer Pierson hebben gesproken; neen, *Indië blijft, als de ontwerpen tot wet zijn verheven, precies even minderjarig als het was.* Neen, de Nederlandsche Regeering wil alleen wat meer zelfstandigheid bij de Koloniale Regeering, bij de Indische ambtenaren, die nu de regeering in Indië uitmaken. Wij hebben Indië veroverd, en wij houden het vast. Wij zullen u de wetten blijven voorschrijven. Gij, Indisch publiek, zult zwijgen, en Indische pers, wees voorzichtig, praat uw neus niet voorbij *het gewrocht der duisternis* blijft waken!

Is dat de beteekenis dier wetsontwerpen, hebben dan werkelijk zij zich vergist, die, mochten zij al een te wijd begrip daaraan hebben gehecht, daarin toch zagen een stap voorwaarts op den weg tot medebesturen uit Indië? Zal het dan blijven, zooals het is? Eens in het jaar zullen een paar leden der Staten-Generaal, geijkt als Indische specialiteiten, mooie woorden spreken over Indië: ethische richting, *opheffing* der Inlandsche nijverheid, ontwikkeling en zedelijke verheffing der Inlanders... En de kiezers zijn tevreden! Of Indië tevreden is, daarnaar wordt niet gevraagd, het handjevol ambtenaren, dat te Batavia aan het roer zit, zal den koek verder wel gaar maken, en zorgen, dat die hun en hunnen vrienden zoet smake. — Niet waar, gij Westersche wijzen, hebt het met uwe politieke haarkloverijen „so herrlich weit" gebracht, doch wee, wee, als het licht van Azië u de oogen blind doe staren, totdat een tweede historische groote volksverhuizing den toestand in het Westen ganschelijk zal veranderen!

De heer De Meester sprak, gelukkig, aan het slot van het na de voordracht des Heeren Pierson's gevolgd debat, de vertroostende woorden voor de illusionisten, die door den heer Pierson te zeer waren ontnuchterd. Over de behandeling der begrooting zal voortaan het volle licht der openbaarheid schijnen, en daardoor zal men ook in Indië zelf volledige voorlichting krijgen. Thans vindt de pers in Indië vaak zaken, die niet voor verwezenlijking vatbaar zijn, omdat die pers niet volledig op de hoogte is. Door openbare behandeling zal de publieke opinie volledig worden ingelicht. Ook zal de Minister van Koloniën bij een dergelijke behandeling niet meer wijzigingen in de begrooting brengen. Als vice-president van den Raad van Indië weet hij uit eigen ervaring, dat vroeger soms niets terecht kwam van de begrooting door de vele wijzigingen, hier te lande er in gebracht. Men zal nu echter krijgen een ordonnantie, die alleen nog maar bekrachtiging behoeft.

B.

Onze Toevlucht.

Uit Batavia werd ons toegezonden het tweede jaarverslag van de Vereeniging Onze Toevlucht, in 1905 daar ter plaatse opgericht met het doel „middellijk of onmiddellijk hulp te verleenen aan Europeanen in Nederlandsch-Indië, hetzij aldaar geboren, hetzij van elders afkomstig, die door werkeloosheid tijdelijk in nood verkeeren."

In het verslagjaar kon aan 42 personen eene betrekking worden bezorgd, terwijl 40 van de ingeschrevenen er zelf in slaagden, weder aan het werk te komen. Twee personen werden in staat gesteld een kleine warong op te zetten en een derde, een invalide, een scheerwinkel. Een kleine restauratie en een wasscherij konden voornamelijk door de schuld der daarmede geholpenen, geen stand houden; een smederij wordt met kunst- en vliegwerk in 't leven gehouden en werkt nog met verlies. Aan plannen tot oprichting van een logement voor minvermogenden, tevens toevluchtshuis voor enkele werkeloozen het maken van een tuinbouw-kolonie, het bouwen van woningen voor minvermogenden kan om de nog in te geringen getale toevloeiende bijdragen — in 1906 even boven de *f*3000 — geen uitvoering worden gegeven. Een aantal personen werden tijdelijk ondersteund, hetzij met reisgeld, hetzij met huishuur, hetzij voor levensonderhoud en ook om hen, die tijdelijk in moeielijke geldelijke omstandigheden verkeerden, uit de handen van woekeraars te houden. De vereeniging wijst er op, dat met het op oordeelkundige wijze voorschotten verleenen aan tijdelijk in ongelegenheid verkeerenden, òf in den vorm van reisgeld om de plaats te bereiken, waar een werkkring hun werd aangeboden, òf om voor het aanvaarden hunner betrekking wat kleeding en meubilair zich aan te schaffen, ook wel om voo enkele maanden in studiekosten te voorzien, nuttig en tevens besparend werk wordt verricht. Waren de door de vereeniging op die wijze gesteunden genoodzaakt geweest, zich tot de eene of andere instelling van liefdadigheid te wenden, dan zouden zij de gemeenschap veel meer hebben gekost dan thans het geval was. Wel leed de vereeniging eenige verliezen; door dat sommigen onwillig waren hunne tegenover de vereeniging aangegane verplichtingen na te komen of door onvermogen daartoe niet in staat waren, maar deze kosten wegen niet op tegen die, welke liefdadigheidsinstellingen zich zouden hebben moeten getroosten. Daarbij wil het bestuur der vereeniging voorkomen, wat wel niemand zal tegenspreken, maar waarop het toch goed is uitdrukkelijk te wijzen om de nuttige werking dier vereeniging te doen uitkomen, dat het voor menschen, die nog wel in staat zijn om in hun levensonderhoud te voorzien, maar die tijdelijk buiten werk zijn, veel beter is, dat zij op de door „Onze Toevlucht" gevolgde wijze worden geholpen, dan dat hun door het uitreiken van giften als 't ware de weg gewezen wordt om, zonder zelf een hand uit te steken op kosten der gemeenschap te leven. Het komt ons voor, dat die vereeniging aller steun verdient ook uit Europa. Het geldt de ondersteuning van onze gewezen landgenooten, onze vrienden en aanverwanten misschien, die daar van familie of een in hen belangstellenden vriendenkring verstoken, in dringenden nood verkeeren!

De oud-Minister Cremer gaf het goede voorbeeld een gift van *f*600. „Ieder Europeesch ingezetene," bepaalt het reglement, „die tijdelijk buiten betrekking geraakt, geen middelen van bestaan heeft, kan zich wenden tot de vereeniging, die naar vermogen zal trachten te helpen."

PERS-KRONIEK.

De correspondent van het Amsterdamsche *Nieuws van den Dag* schrijft uit Medan:

„Tegenwoordig bestaat er — gelukkig — in ons land een streven, om voor de kostbare bezittingen in Oost en West in steeds breeder kring belangstelling op te wekken. Het is een voorrecht, daartoe te mogen medewerken. Het groote publiek verneemt gewoonlijk echter wat van Java, dat de koffie slecht gaat en de suiker goed; van Atjeh, dat de pacificatie weer zoo flink opschiet, of van een of ander eiland, welks naam even snel vernomen als weer vergeten is, en waar altijd „wilde", gewoonlijk bovendien „wreede" bevolking, tot straf voor euveldaden „getuchtigd" moest worden.

Daarnaast, het moet erkend worden, blijven bij de groote menigte nog wel eens enkele andere namen in het geheugen, maar dat niet vergeten-vindt dan gewoonlijk zijn oorzaak in het vele slechts, dat van zoo'n land de ronde doet. Wat is er een kwaad van Deli verteld; wat had de afgevaardigde Van Kol er in de najaarszitting van het vorig jaar nog van te zeggen: groote koeliesterfte bijv.; bij onderzoek hier volkomen onwaar bevonden, en wat al meer. Overigens, Deli bezit ook een zekere populariteit: wie rookt er niet gaarne een sigaar met een fraai lichtkleurig Deli-dekje? Welzeker, dat er zooveel tabak van Deli komt, dat weten toch de meeste Nederlanders wel, en zeker de Amsterdammers, die de vierkante, dikke pakken, in dichtgenaaide matten en met allerlei namen, letters en cijfers er op geschilderd, telkens op karren of zolderschuiten zien vervoeren.

Dat Deli, 40 jaren geleden nog een schraal bewoonde wildernis, heeft zich met Amerikaansche snelheid ontwikkeld tot de belangrijkste buitenbezitting in onze Oost. Om dit mogelijk te maken moesten van alle omliggende landen werkkrachten worden ingevoerd en zoo vertoont Deli thans een staalkaart van verschillende rassen en volkeren. Voor een nieuweling is het in het begin een heele kunst, om al die lieden uit elkaar te houden. Chineezen zijn altijd gemakkelijk genoeg te herkennen aan hun haarstaart; Klingaleezen aan hun donkere huidkleur; maar Javanen, Maleiers, Bataks, Boyans, Siameezen, Japanners, Atjehers, Gajoes, Atlassers en Mandhelingers kan men de eerste maanden niet van elkander onderscheiden. Op den duur went men aan de verschillende gezichten en kleederdrachten, die men dagelijks om zich heen ziet en wordt de nieuwsgierigheid nog slechts opgewekt, prikkelt het vreemde nog slechts bij buitengewone gelegenheden, zooals nationale of godsdienstige feesten, waarbij er veel leden van één volk, veel aanhangers van eenzelide godsdienstige richting, in feestdos bijeen zijn."

De juiste opmerkingen in den aanhef van dit schrijven gemaakt, kunnen niet genoeg herhaald worden; reden waarom wij ze onverkort overnemen. Het is alles zóó waar wat hij zegt en toch... hoeveel laat de kennis en bekendheid van het Nederlandsche publiek in het algemeen genomen met Indische toestanden nog te wenschen over?

* * *

In verband met de jongste persvervolgingen in Indië wegens schennis van archief-geheimen, wijdt de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* twee zware hoofdartikelen aan het, wij mogen wel zeggen „beruchte" Kon. Besluit van 13 Januari 1854. Na een historisch overzicht gegeven te hebben van de wordingsgeschiedenis en de werking van het Koninkl. Besluit, zegt het orgaan:

„Nu de bittere strijd om het koloniale stelsel is uitgestreden en de zucht om personen te treffen, welke in 1854 ontegenzeggelijk voorzat, in den tegenwoordigen tijd, in onze wetgeving, onbestaanbaar zou zijn, zal de regeering, naar onze meening, goed doen het besproken besluit in te trekken.

Reeds deed de Indische regeering in 1901 eene groote schrede om het besluit zijn kracht te ontnemen, door de hoofden van algem. bestuur te machtigen aan belangstellenden te vergunnen, afschriften te maken van de tot het archief van hun departement behoorende bescheiden van zuiver wetenschappelijken aard of hun daaruit extracten te verleenen. En zij ging nog verder, toen zij die machtiging uitbreidde tot het geven van vergunning om inzage te nemen of afschriften te maken van bescheiden van niet wetenschappelijken aard, en ook daaruit extracten te verleenen.

Een en ander natuurlijk met dien verstande, dat daarvan zijn uitgezonderd stukken of gedeelten van stukken, welke, naar het oordeel van den betrokken departementschef, uit hoofde van overwegingen van politieken aard, geheim moeten blijven.

Met deze delegatie van bevoegdheid, welke tot de dienstchefs ware uit te breiden en met de door de ambtenaren in acht te nemen verplichtingen, welke de ambtseed omtrent geheimhouding oplegt, is o. i. een intrekking van 't beruchte besluit, elders „het draconische besluit" genoemd, alleszins mogelijk.

Voor de door ons voorgestane intrekking pleiten nog twee argumenten.

In de eerste plaats is een eind gekomen aan het vroeger — en naar het schijnt in ergerlijke mate— bestaande euvel om archiefstukken onder zich te houden en deze bij het verlaten van den dienst mede te nemen. Elout, Van der Capellen en wie hen opvolgden, zoomede onderscheidene hooge Indische ambtenaren, beschikten, blijkens de door hen of door anderen uitgegeven geschriften, over belangrijke stukken. In het Tijdschrift van Ned.-Indië, jaargang 1854, wordt vermeld, dat de generaal De Kock bij zijn vertrek van Java naar Europa het geheele archief van den Javaschen oorlog 1825—1830 in originali zou hebben medegenomen en dat dit in handen van den Militairen Spectator zou zijn gekomen.

Bij de behandeling van het adres, waarvan wij hierboven spraken, deelde de minister van koloniën mede, dat onder de stukken, welke de adressant uit Indië had medegenomen, zich negen tot het archief behoorende geheime stukken bevonden. Op den inventaris, waarbij hij op last van den minister die stukken aan het departement van koloniën inzond, stond geschreven: „Deze stukken waren, als geheim, in de bijzondere schrijftafel van den ondergeteekende en zijn bij het vertrek uit Indië door onoplettendheid toevallig onder zijn papieren geraakt."

Krachtens art. 7 van het Pensioenreglement voor burgerlijke Indische ambtenaren moet, bij de aanvraag om pensioen, een verklaring worden overgelegd, dat alle gouvernementsstukken, zoowel oorspronkelijke als afschriften, uittreksels of minuten, welke een ambtenaar onder zich mocht hebben, ter beschikking zijn gesteld van de regeering, of dat hij geen zoodanige stukken onder zich heeft.

Dit voorschrift schijnt afdoende tegen het hierboven bedoelde euvel te waken.

Ons tweede argument voor het intrekken van het besluit van 1854 is, dat de daarin gedane poging om ook andere dan landsdienaren, inzonderheid de redacteuren van dagbladen of tijdschriften, die tegen de verbodsbepalingen zondigden, te treffen, haar doel heeft gemist. Evenmin als de in het drukpersreglement bedreigde straffen, hebben de zeer zware boeten, in het besluit tegen de overtreders bedreigd, kunnen beletten, dat de pers zich in Indië ten allen tijde vrijelijk heeft geuit.

De zeer enkele gevallen, waarin, op grond van de verbodsbepalingen in het besluit vervat, eene vervolging werd ingesteld, hebben er zeker niet toe bijgedragen om overtredingen voor het vervolg te voorkomen. Integendeel, elke opflikkering van het besluit prikkelde tot verzet er tegen. In vergelijking met de bedreigde boeten — *f*1000 tot *f*3000 — zijn de bedragen, waartoe de Raad van Justitie nog onlangs te Batavia veroordeelde, zeer gering en zij zullen allerminst tengevolge hebben, dat het besluit, voor de toekomst, afschrikwekkend zal werken. In een Indisch dagblad spotte men onlangs reeds, dat de kosten van een geheim archiefstuk *f*5 tot *f* 75 zijn.

De regeering heeft te zorgen — zoo merkt de *N. R. Ct.* ten slotte op — dat stukken, welke zij geheim wil houden, niet worden gepubliceerd. Dit is eene zaak tusschen haar en hare ambtenaren. In hare zorg daarvoor ook „bijzondere personen" te betrekken, gaat — de heer Van Eck heeft 't reeds in 1854 bij zijne interpellatie gezegd — met 't oog op het algemeen belang te ver."

* * *

Onder de titel „Sluit Harderwijk", komt in *De Controleur* een artikel voor, dat door de actualiteit van het onderwerp de aandacht verdient. De schrijver is gewezen militair bij het Indisch-leger en als zoodanig kan zijn oordeel waarde hebben; vooral, indien hij zich houdt aan zijn belofte om „bewijzen van zijn beweringen" te leveren. Het begin van zijn betoog doet vermoeden, dat wij hier met een ernstig man te doen hebben. Het is vrij gematigd en kalm van toon gesteld, hetgeen anders bij lieden van zijn slag, die vol zijn van oud-zeer en grieven, wel eens ontbreekt.

„We staan", zegt hij, „wat betreft de werving voor het Indische leger, op een critiek punt. In de laatste jaren bleef het aanbod ver beneden dr vraag, zoodat het legerbestuur moet omzien naar middelen, die een geregelde aanvulling van het Europeesche element kunnen verzekeren. Bijna geen enkel militair periodiek, of het heeft de e kwestie: verloop der werving, reeds onder de oogen gezien en besproken.

Wat de oorzaken zijn, dat de lust tot dienstneming voor Indië zoo verminderd?

De een oppert het vermoeden, dat het handgeld niet hoog genoeg is gesteld; een ander wijst op den toenemenden afkeer voor den militairen stand, terwijl een derde weer andere motieven noemt. Als zeker mag worden aangenomen, dat het verloopen der werving voor een groot deel moet worden geweten aan het feit, dat een massa gegageerde of nepasporteerde militairen voor het Indische leger, in Nederland teruggekeerd, zich over de legertoestanden in ons Indië, zeer ongunstig uitlaat, zoodat langzamerhand de meening veld wint, dat het soldaat-zijn in Indië, geen bepaald aanbevelenswaardig baantje is.

Zelfs in Duitsche bladen verschenen artikelen die voor het Indische leger nu juist geen reclame waren. Natuurlijk werden die artikelen in de Hollandsche pers weersproken.

Voor mij ligt het zwaartepunt in de vraag, of de klagers al dan niet gelijk hebben. We zijn nu langzamerhand den tijd te boven, waarin „klagen" op zichzelf, reeds als iets misdadigs werd beschouwd, althans in het leger. Wij zijn nu eenmaal zoover, en het legerbestuur zal er zich aan moeten gewennen, dat wij, soldaten klagen, als we daarvoor meenen reden te hebben, en dat we aan onze klachten de grootst mogelijke publiciteit trachten te geven. De vraag al of niet vreemdeling, doet tot de zaak niets af. Dit althans komt mij, die Hollander is, het rationeelst voor.

Men schijnt zich in Holland in militaire kringen, diets te maken, dat voor den soldaat in Indië alles is pour le mieux dans le meilleur des mondes. Dat voorkomt onnoodige drukte, verstoort niet de rustige rust. Bovendien kan men zichzelf dan het recht blijven toekennen, critiek uit te oefenen over het verkeerde, dat in vreemde legers voorkomt, zonder te moeten vreezen, in conflikt te komen met het bekende spreekwoord van den balk en den splinter.

Een dergelijke oplossing van de kwestie heeft evenwel haar schaduwzijde. Want, men beschouwt aldus den Indischen soldaat teveel als quantité négligéable, waaruit de kans ontstaat, dat, gelijk in de laatste jaren reeds meermalen bleek, de Indische soldaat er zoo iets als een eigen opinie op na begint te houden en zich veroorlooft, die opinie te doen verschillen met die welke door 't legerbestuur en de loyale pers in Holland, als een axioma wordt gedecreteerd.

Laat ik in het kort zeggen, dat de Nederlandsche groote pers, niet het recht heeft, voor zijn uitspraken omtrent het Indische soldatenleven, eenig gezag te eischen, daar ik wel als zeer stellig meen te mogen aannemen, dat geen enkel daartoe behoorend orgaan, zich door minderen die in Indië dienen of gediend hebben, in deze kwestie zal laten voorlichten.

Wat betreft de gewezen Indische officieren, die, hetzij pecunia causa, hetzij om andere redenen, hunne meening over Indische legertoestanden, soms in periodieken publiceeren, zij opgemerkt, dat zelfs die deskundigen, niet geheel op de hoogte zijn van het leven van den minderen militair in de koloniën. Ieder, die daar heeft gediend — en ik spreek hier met het recht eener 12-jarige ondervinding — en die weet, hoe weinig belangstelling onze officieren, als zij niet te velde zijn, voor het lot hunner minderen, zal mij toegeven, dat ook aan hun woord geen bijzonder gewicht mag worden gehecht.

Daarom vraag ik de aandacht voor het woord van den soldaat zelve. In de 12 jaren, die ik in Indië diende, zag en ondervond ik veel, wat me daartoe het recht geeft.

Ik heb die 12 jaren in Indië, evenals elk soldaat, geleefd als een paria, uitgestooten door de burger-maatschappij en geschuwd als 'n schurftigen hond. Behoudens een enkele uitzondering, zag ik den niet-militair den neus optrekken voor elk, die de uniform draagt. De minst beteekenende Indo-klerk, de meest verbasterde halfcast, alles ziet vanuit de hoogte neer, zelfs op hoogst gegradueerden, die, wat ras en ontwikkeling betreft, toch zoo oneindig ver boven hen staan.

Ik leerde in die 12 jaren de voeding van den soldaat kennen, die voeding waarvan ik weleens in zekere bladen las, dat ze voldoende, ja, zeer goed is. Ik zag, hoe door geheel Indië de soldaat, die het maar eenigszins doen kan, van zijn schamele soldij enkele centen afzondert voor betere voeding; hoe hij zich zelf spijzen aanschaft. Evenals allen, ging ik, als mijn financiën het aankoopen van voeding niet gedoogden, dikwijls met een hongerige maag naar bed. Ik heb, hoe „onfatsoenlijk" dit ook klinken moge, aan meer bevoorrechte militairen, wel eens een bord eetbare rijst gevraagd, en ik ken een legio anderen, die hetzelfde deden.

Ik weet, dat de soldaat zelfs door vele zijner eigen officieren wordt beschouwd als een wezen van lager orde, en ook als zoodanig

wordt behandeld, zelfs in gevallen van ziekte of bij verwonding.

Het budget van den soldaat, leerde ik kennen tot zijn uiterste finesses, omdat ik zelf zes lange jaren teerde op „zeventien centen daags". En van die 17 cent, verbeterden we onze voeding en kleeding, ons schoeisel, omdat ten dien opzichte het gouvernement zoo geducht te kort schiet."

In een volgend artikel, zal hij omstandig uiteen zetten, waarom hij iedereen afraadt, als soldaat naar Indië te vertrekken, waarbij wij dan toch zeker wel in het oog mogen houden, dat de schrijver, blijkens zijn eigen woorden, het daar, in die 12 jaar, slecht getroffen heeft. Gelukkig zijn er ook, die een betere ervaring opdeden.

Uit de O.I. Mail.

De Afdeelingsbanken.

„Met 1 Januari van dit jaar", schrijft de Locomotief, „is de Semarangsche Afdeelingsbank in werking getreden. Deze bank heeft, gelijk alle afdeelingsbanken, ten doel, ten behoeve der Inlandsche bevolking, den woeker te bestrijden, spaarzin en coöperatie op te wekken, gelegenheid te geven om kapitaal te vormen, den landbouw en andere nuttige bedrijven, te steunen, de totstandkoming en den bloei van gemeentelijke credietinstellingen te bevorderen en het gemeenteleven op te wekken. Dit doel zal de bank trachten te bereiken door:

aan Inlanders en Inlandsche gemeenten en credietinstellingen, de gelegenheid te geven, om hun gelden veilig en rentegevend te beleggen;

voor productieve en ook voor niet-productieve, mits nuttige doeleinden, ter beoordeeling van het bestuur, gelden tegen billijke rente en onder voldoende zekerheidstelling te leenen aan Inlanders en Inlandsche credietinstellingen;

maatregelen te treffen in het belang van de welvaart der afdeeling Semarang, en van de Inlandsche landbouwende bevolking, in het bijzonder.

Het grondkapitaal der bank, zal bestaan uit een onbepaald aantal aandeelen, elk groot 25 gulden, welke aandeelen ondeelbaar en op naam zullen zijn en alleen zullen mogen worden genomen door inlanders, Inlandsche credietinstellingen en Indische gemeenten.

Het bedrijfskapitaal wordt gevormd: ten eerste uit het grondkapitaal en bovendien uit de opeischbare ingelegde spaargelden (tot een maximum van 50 pCt.), uit deposito's, en uit de opbrengst van geldleeningen. De spaargelden kunnen alleen door Inlanders ingelegd worden. Deposito's kunnen echter ook ingelegd worden door Europeanen."

Over dit laatste is de Locomotief niet goed te spreken. Van deze deposito's namelijk betaalt de afdeelingsbank, die gouvernementsinstelling is:

5 pCt. met 12 maandsche opzegging,
$4\frac{1}{2}$ „ „ 6 „ „
4 „ „ 3 „ „

terwijl de Ned. Handelsmaatschappij respectievelijk 4, 3¾ en 3 % geeft. Dit komt het blad als oneerlijke concurrentie voor. De afdeelingsbank vraagt van Inlanders een rente, wel enorm veel lager dan die betaald aan Arabieren, hadjies en Chineezen, maar toch is ze nog hoog; zij mag n.l. 1½ % per maand vragen, ook als het geleende geld wordt gedekt door onderpand, borgtocht of hypotheek. De afdeelingsbank is 'n gouvernementsinstelling, dus zeker; de rente is hooger: van zelf dus zal het publiek zijn deposito's daar brengen. Op heel Java zullen dit jaar 50 banken in werking komen: de concurrentie voor andere instellingen, ook bijv. de postspaarbank, die slechts 2.4 % geeft, zal dus zeer groot zijn.

Men zou, naar de meening van de Locomotief, ook deposito's uitsluitend van Inlanders, moeten aannemen; brengt dit niet genoeg kapitaal in, laat dan de regeering bijspringen met gelden van de postspaarbank.

„Met de instelling der afdeelingsbanken en landbouwcrediet instellingen", zoo eindigt de Locomotief, „is immers niet bedoeld, een op winst gericht gouvernements-bankbedrijf, doch een sociaal instituut, ter verbetering van den economischen toestand der Inlandsche bevolking."

* * *

Misère in den handel.

De stand der markt laat zich de laatste weken niet al te gunstig aanzien, schrijft de „N. S. Ct" van 21 Januari j.l. Allerwege wordt er over geklaagd.

De pakhuizen der Europeesche handelaren, zitten vol goederen, daar zij liever alles opslaan dan de kans te loopen, nu zoovele Chineezen wankel staan, verliezen te lijden.

Ook de bankinstellingen zijn uiterst voorzichtig, en nemen voorloopig geen accepten van Chineezen, in disconto aan.

* * *

Christoffel naar Atjeh.

Een occasional te Buitenzorg, die achter de schermen zegt te hebben gekeken, schrijft aan de Jav. bode, dat kapitein Christoffel's taak op Flores weldra zal zijn afgeloopen, en dat een opdracht reeds in zee is, die den onvermoeibaren speurder naar Atjeh roept, om ter beschikking te worden gesteld van den gouverneur, waarschijnlijk om aan het hoofd van zijn maréchaussées — of het een atjehsche compagnie zal zijn, dan wel eene, die van Tjimahi dadrheen zal worden gedirigeerd, stond nog niet vast — Toekoe Ben en andere onvindbare hoofden van verzet, op te sporen en onschadelijk te maken. Wie Christoffel op Flores zal vervangen, is nog niet bekend.

Aldus dat blad.

„Waarom zou men de Pacificatie niet aan Christoffel opdragen, met een flink Resident naast zich? vraagt in het Nieuws v. d. Dag v. N.-I., een sanguinisch lezer en vervolgt:

Als dat niet kon, omdat Chr. nog geen Majoor is, maak hem dan morgen tot Kolonel, hoe meer ouwe pruiken daardoor gekwetst, ophoepelen, hoe beter. Een Kolonel moet in Indië, niet ouder dan vijftig jaar zijn. En buitendien: het but is niet, om wat hoofdofficieren aan baantjes te helpen, maar om den Atjeh-oorlog uit te maken."

We deelen deze meening niet geheel, zegt de de redactie, maar er kon toch wel eens eene proef worden genomen, door Christoffel, met voldoende macht, aan het hoofd van één lastig district te plaatsen.

Als men hem eerst eens opdroeg, om Buitenzorg en Mr. Cornelis te zuiveren van gespuis! Ons dunkt, iemand die dàt kan, zal ook met Tapa-toean. c. a. niet veel spuls hebben.

* * *

Vermindering van schrijfwerk.

Bij de hoofden van gewestelijk bestuur, schrijft de Locomotief, is een aanschrijving der Regeering ingekomen, waarbij zij worden uitgenoodigd, voor zoo veel ambtelijke betrekkingen als mogelijk, vaste plaatsvervangers aan te wijzen, voor het geval, dat de functionnaris, tijdelijk de betrekking niet kan waarnemen. Voortaan zal dus van te voren vastgesteld zijn, welke ambtenaar zal invallen, als een functionnaris ziek of tijdelijk afwezig is. Door deze bepaling vervalt het schrijfwerk over en weer tot nu toe aan zulke mutatiën verbonden.

Voorts zijn de hoofden van gewestelijke bestuur ontheven van de plicht, allerlei kleine voorvallen in hunne residentie, kleine branden, ongelukken in de dessa, etc., etc., aan de Regeering te rapporteeren. Ook daardoor wordt eenig schrijfwerk uitgewonnen. Maar nog lang niet genoeg, meent het blad.

* * *

Automobiel Club.

Van verschillende zijden vraagt men ons, aldus het Nieuws v. d. Dag v. N.-I., of er geene mogelijkheid zoude zijn, eene Bataviasche Automobiel-Club op te richten.

Personen, hiertoe genegen, werden verzocht hun kaartje aan de Redactie van dat blad te zenden.

Als er een voldoend aantal kaartjes inkwam, dan zouden er verdere stappen beraamd worden.

* * *

Een Rameh-onderneming.

Uit Loemadjang, schrijft men aan de Loc.:

Er is in den laatsten tijd nog al eens geschreven over het drijven van de rameh-cultuur, in den Oosthoek, den aanplant en bereiding n.l., van vezels voor de Europeesche markt, waar al meer vraag komt naar bedoeld artikel.

Uit goede bron kan ik nu mededeelen, dat door een paar ondernemende personen te Soerabaja, besloten is, tot groote proefnemingen met de rameh-cultuur, en wel op een nagenoeg geheel verlaten koffie perceel — de administrateurswoning bijv., is reeds afgebroken — gelegen op de helling van den Smeroe, ongeveer 2½ uur gaans van Passirian.

Op dat perceel zijn nog koffietuinen; die, waaruit nog wat te halen valt, zullen onderhouden worden, doch heel veel werk zal men er niet meer van maken, wel van de tabak, en voorts van de rameh.

Hiervoor heeft men een volgens deskundigen zeer geschikt terrein gevonden, een open vlakte weinig geaccidenteerd en met veel water daarop en er langs, zijn de gronden er ook niet kleiachtig, wat een groot voordeel voor bedoelde cultuur genoemd wordt.

Men stelt zich voor, op dat terrein de rameh op groote schaal aan te planten, en haar welig te laten tieren op die open vlakte, opdat ze b.v. een lengte van plm. 2 M. bereikt, want hoe langer de vezels zijn, hoe meer opgeld ze doen. De aanplant en het onderhoud van de rameh, eischen niet veel kosten en zorgen, alleen de bereiding gaat met eenige moeilijkheden gepaard, omdat de machines die daarvoor gebezigd worden, nog niet als geheel volmaakt te beschouwen zijn.

Op bedoelde onderneming stelt men zich verder voor, om, wanneer de snijtijd daar is, met kleine machines die tot dusver in gebruik zijn, op het veld te bereiden en daar de vezels te doen drogen, en daarna in balen te verpakken voor den afscheep naar Europa, kortom, men wil met deze proefnemingen zoo zuinig mogelijk te werk gaan; de leiding en het beheer zijn in goede handen, n.l. in die van een bekenden landbouwindustrieel, een ervaren tabaksplanter, die verscheidene jaren in het Rembangsche en Djembersche zich aan de verschillende cultures gewijd heeft, en die bovendien volkomen bekend is met de toestanden in het Loemadjangsche. Uit den aard der zaak, zal op meerbedoeld land ook veel tabak verbouwd worden.

Op mijn vraag, of deze onderneming geen gevaar te duchten heeft van den Smeroe, n.l. van eventueele erupties van dien berg, werd mij geantwoord, dat het bewuste perceel zoodanig gelegen is aan den kant van den vulkaan, dat het niets te lijden zal hebben van uitbarstingen, en zelfs geen last heeft van de moddervloeden die in den westmoeson zoo dikwijls van den berg afkomen, ten gevolge van het ophoopen van zoo veel zand daar „boven" in den drogen tijd; bovendien werkt de Smeroe geregeld, de berg rookt elken dag en derhalve bestaat geen vrees voor erupties, althans in de eerste jaren.

Maar daartegenover staat, dat de tijgerplaag in bedoelde streken groot is, tijgers en panters zwerven daar bij menigte rond en vallen zelfs brutaal de menschen aan, doch dat zal over eenigen tijd uit zijn, want er zal nu op het perceel ook veel bosch en wildernis uitgekapt moeten worden.

De werkzaamheden aan de vezelaanplantingen zullen spoedig aanvangen, bevindende de leider zich reeds sedert een paar dagen op het land, voor de noodige voorbereidingen, het opslaan bijv. van goedkoope woningen, loodsen, enz., en zal ook de weg hier en daar verbeterd worden. Aan werkvolk zal het wel niet ontbreken, zij het ook, dat tengevolge van de omstandigheid, dat in den laatsten tijd zooveel tabaksondernemingen in het Loemadjangsche verrezen zijn, en dat bovendien, sedert begonnen is, met het aanleggen van de stoomtramlijn Sitoebondo Pandji-Assembagoes, in den Oosthoek, werkkrachten te kort schieten.

Het is ook niet onmogelijk, dat ten behoeve van deze rameh-aanplantingen en bereiding, volk uit Sedan (Rembang) gerequireerd wordt; want de opgezetenen daar zijn daarmede bekend, wijl indertijd daar een Franschman een groote rameh-onderneming gedreven heeft, echter niet met het gewenschte succès, wijl de gronden daar bleken zeer kleiachtig te zijn.

WEST-INDIË.

SURINAME.

Den 20sten Januari l.l., had de behandeling der, door den gouverneur aan de Koloniale Staten aangeboden ontwerp verordening, betreffende den verkoop van opium, plaats. Deze questie had aanleiding gegeven tot eene vrij uitgebreide wisseling van gedachten, tusschen Staten en bestuur, dat ten slotte ten aanzien van niet minder dan 25 van de 38 artikelen van het ontwerp de redactie wijzigde in overeenstemming met den, door de Staten geuiten wensch. Maar op één punt, hield de gouverneur voet bij stuk. Duidelijk werd in het ontwerp voorgeschreven dat de ontworpen reglementeering van de verkoop van opium, ganja, enz., na tien jaren zal worden gevolgd door een beslist verbod, niet nu reeds uittespreken, maar te bepalen, dat de verordening binnen tien jaren zou moeten worden herzien, bij welke herziening dan nog steeds het verbod, misschien zelfs wel binnen den tijd van tien jaren, zou kunnen worden uitgesproken. In vorengenoemde zitting werd nu de verordening door de Koloniale Staten aangenomen, zoodat thans wettelijk vast staat, dat de opium-verkoop, wanneer wij tien jaar verder zullen zijn, in de kolonie zal verboden wezen.

Deze zaak afgedaan zijnde, heeft het bestuur weer bijtijds gezorgd voor een nieuw kluifje voor de Staten. Herhaaldelijk werd in de Surinaamsche bladen gewag gemaakt van ongeregeldheden op dagen, wanneer gewilde concessiën komen open te vallen.

Onder soortgelijke omstandigheden valt in den regel onder de vigueur der verordening, de concessie ten deel aan hem, die de sterkste spieren heeft of de bekwaamste worstelaar is; argumenten, die in het tegenwoordige stadium der volksontwikkeling, geen basis voor recht mogen vormen, leest men in de M. v. T. op eene nieuwe ontwerp-verordening, waarin aan bedoeld euvel en ook aan dat betreffende den al te speculatieven geest, welke thans bij de inschrijving op terreinen voorzit, wordt getracht paal en perk te stellen.

Men hoopt meer zekerheid te erlangen van ernstige aanvragen door te bepalen, dat voor elke inschrijving en voor elk perceel, een kleine vergoeding zal worden gevorderd, namelijk één gulden voor de inschrijving van elk perceel. Zal dit luttele bedrag de speculanten afschrikken, die door die inschrijving zich het recht van voorkeur verzekeren, dat ze dan met een zoet winstje zullen trachten over te doen? De zaak is echter moeilijk voor eene andere oplossing vatbaar. Eischt men toch te veel, dan wordt den kleinen ontginners, het er nagenoeg onmogelijk gemaakt. En in het huidige stadium der goud-industrie, die thans grootendeels op de werkzaamheid der kleine ontginners drijft, dient hiermee wel rekening te worden gehouden.

Ten aanzien van openvallende concessiën is wat thans voorgesteld wordt, werkelijk een aanmerkelijke verbetering.

Voor openvallende concessies zullen inschrijvingen worden gehouden, op daarvoor ingerichte biljetten, die in 'n bus worden gedeponeerd. Deze gelegenheid tot inschrijving, zal slechts gedurende zeker tijdsverloop openstaan. Is dat tijdsverloop onbenut voorbijgegaan, dan wordt de concessie behandeld als elke andere. Op de inschrijvingsbiljetten kan een hoogere retributie dan de normale worden aangeboden. Zijn er meerdere inschrijvers, dan geschiedt de toewijzing aan den hoogstbiedende; bij gelijkheid van aanbod, beslist het lot. De inschrijvingen kunnen slechts plaats hebben voor de vrijvallende concessie in haar geheel; en er zal alleen acht geslagen worden op die biljetten, welke binnen den wettelijken termijn van tweemaal vier en twintig uren gevolgd zijn door een formeele concessie-aanvraag, vergezeld van het stortingsbewijs der verschuldigde concessie-gelden, c. q. met inbegrip van het aangeboden surplus.

* * *

Men schreef uit Commewijne aan Onze West, dat de politie een ware razzia heeft gehouden in de bosschen achter de plantages in de buurt, waar men zulk een overlast ondervindt van weggeloopen gestraften.

Verschillende kampen, waaronder ook dat, waar de beruchte moordenaar van den mandoer Kodo, Warsodikromo, zich zoo lang heeft schuil gehouden, werden aangetroffen en aan de vlammen prijs gegeven.

Verschillende deserteurs werden gevat, en een der laatst overgeblevenen kwam zich vrijwillig op plantage Zoelen melden. Men hoopt nu de streek afdoende te hebben gezuiverd.

* * *

Hoe het terrein daar in de niet bewoonde buurten, zelfs in de nabijheid van de hoofdstad, daar eigenlijk één groote wildernis is, waar men lichtelijk kan verdwalen maar waar dus ook de lichtschuwe elementen zich vrij gemakkelijk schuil houden, is onlangs tot tweemaal toe, aan het garnizoen gebleken. Nadat reeds bij een oefening in de nabijheid van Charlesburg, de troep een verkeerden weg had ingeslagen, waardoor men bij de Granman-zwamp belandde, en door een jager weder op het rechte spoor moest worden gebracht, verdwaalde eenige dagen later weer een troep in de bosschen en moerassen van Kwatta, zoodat men uren had te marcheeren om uit het moeras te komen.

* * *

Paramaribo geeft nu ook eens zijn werkstaking gehad — een andere dreigt onder de bakkersgezellen. Maar een heusche strike viel voor onder het personeel van de Koloniale Vaartuigen. Onze West is, naar aanleiding van die werkstaking allesbehalve goed over den beheerder der Koloniale Vaartuigen te spreken, dien het in een hoofdartikel ongenadiglijk te lijf gaat:

„Het spijt ons te moeten mededeelen, dat de Beheerder der Koloniale Vaartuigen, door gebrek aan tact en doorzicht, zich opnieuw een klap in het aangezicht heeft laten geven, door het ondergeschikt personeel van zijn departement."

Het begin belooft al wat, en het kan niet worden ontkend, dat het blad gaf wat het aldus beloofde, zij het ook, dat wij van hieruit niet de waarde van het gegevene kunnen beoordeelen.

Het slot is een pleit voor een enquête naar den toestand van het departement.

„Maar dan door bevoegden. De Commissie die in 1906 werd benoemd, bestond niet bepaald uit der zake kundigen", voegt het blad daaraan toe.

* * *

Het schijnt, dat de procureur-generaal, Mr. P. Hofstede Crull, aangewezen om den nieuwbenoemden minister Idenburg tijdelijk als gouverneur van Suriname te vervangen, er de lucht van had, dat eerlang grootere ambtelijke beslommeringen hem stonden te wachten, zoodat een gezondheidsreisje alleszins was aan te bevelen, om zich te versterken. Wij lezen toch, dat de heer Hofstede Crull van zulk een reisje naar Barbados in de kolonie terugkeerde.

* * *

Waar men onlangs den oud-agent-generaal voor de immigratie, Mr. Barnet Lyon, nog bij zijn leven eerde, voor hetgeen hij voor de immigranten deed, heeft men het te Paramaribo oorbaar geacht, om ook den Vorst te huldigen, tijdens wiens bestuur, de slavernij werd afgeschaft. De heeren H. J. Hennip en A. A. Karg, hebben er zich voor gespannen, om propaganda te maken voor het denkbeeld, om een standbeeld voor Koning Willem III op te richten.

Zij mochten de voldoening smaken dat het denkbeeld in goede aarde viel, zoodat nu reeds een comité is tot stand gekomen, waarin de eerste ingezetenen der kolonie en zoowel Hollanders en Surinamers als de Chineesche en Br.-Indische kolonie zijn vertegenwoordigd, zoodat het welslagen van het plan vrij wel verzekerd schijnt.

* * *

Er is voor Paramaribo 'n pretje in het vooruitzicht. „De dag schreef Onze West, waarop de eerste scheepslading banana's van Suriname naar New-York in zee gaat, vermoedelijk 28 Maart a.s., zal natuurlijk een feestdag zijn. Ieder begrijpt van welk belang het is, de kolonie verrijkt te zien, met een uitvoerprodukt, hetwelk belooft de jaarlijksche uitvoerwaarde der kolonie met ongeveer een millioen te verhoogen. Er worden besprekingen gevoerd om dit feit te vieren door een uitstallingswedstrijd van winkeliers. Het Algemeen Nederlandsch Verbond schijnt zich voor dit denkbeeld te interesseeren. Van de winkeliers, die deelnemen aan den wedstrijd, zal een kleine bijdrage worden gevraagd. De uitstallingen zullen eenige dagen duren, en de prijzen voor de mooiste uitstallingen zouden dan worden uitgereikt op den vertrekdag van het schip.

Van Vreemde Koloniën.

Goud in Fransch Guyana.

De goudrijkdom van Guyana, schrijft Daniel Casey in de Dépêche Coloniale vertoont zich in zeer rijke en geconcentreerde alluviale afzettingen (er zijn pepites van verscheidene kilogrammen zwaar gevonden, in Ipoucin in November l.l., o. a. toen een arbeider

eene pepite vond, ter zwaarte van 10.247 gr. en van aders met hoog gehalte.

De alluviale afzettingen van enorme afmetingen zijn nog slechts vruchtig bewerkt, met behulp van inlandsche werkkrachten. Nu die rijkdom vaststaat is het eenvoudig weg noodig moderne exploitatie-middelen en de mechanische werktuigen te bezigen, die elders met goeden uitslag worden toegepast.

Geduldige proeven hebben de moeilijkheden overwonnen, en men weet thans, welke wijze van exploitatie voor Guyana de beste is. De bagger-methode heeft bewijzen geleverd, niet alleen van de mogelijkheid der toepassing, maar ook van de zekerheid van welslagen. In het district Mana heeft men daarmede in de maand December l.l., op het placer Elysée, meer dan 20 kilogrammen fiji goud gewonnen (zoo heel veel lijkt ons dit niet).

Door een baggermachine, die 1000 tot 1500 kubieke meters alluvium per dag verwerkt, vervangt men door een enkel toestel talrijke werklieden, die nu onder ongunstige omstandigheden en hoogst onvolkomen de afzettingen moeten verwerken.

Een groep concessionarissen in Guyana heeft door den ingenieur P. Chapé in 1907 groote uitgestrektheden laten onderzoeken in het stroomgebied van de Approuague en aan de rivier Comté. De rapporten van dien, met het oog op zijne ondervinding zeer bevoegden ingenieur, doen zien, dat hij den goudrijkdom van de door hem onderzochte concessiën, werkelijk heeft geconstateerd, zoodat die op slechts weinige uren afstands van Cayenne gelegen placers, waarschijnlijk een goede toekomst tegemoet gaan.

(Onze lezers mogen bedenken, dat hier nog steeds de heer Daniel Casey aan het woord is.)

Wat de rif-exploitatie aangaat, hebben volhardende proeven tot verrassende uitkomsten geleid. Een groote ontginning aan de Sinnamary, placer Adieu Vat, heeft thans eene diepte van 125 meters bereikt, en met behulp van een net van gangen van vele kilometers lang, brengt men thans ertsen te voorschijn, met een gehalte, van somwijlen 125 gram per ton.

* * *

Van een oude Hollandsche nederzetting.

Een speciale correspondent van de Times of India, gaf de volgende beschrijving van Cochin, waar eens de Oost-Indische Compagnie het bewind voerde:

„Ik kan me nu begrijpen, waarom de bewoners van het eiland Bombay, nog geen eeuw geleden van het vaste land spraken, wanneer ze het over Indië hadden. Het lange schiereiland waarop Britsch Cochin en Matantsjeri zijn gelegen, ligt daar even eenzaam, alsof het een verafgelegen eiland ware. Een der vele gebreken van de plaats is het gemis aan wegen en verkeersmiddelen. Men kan er haast niet wandelen, en de rijkste Europeanen ter plaatse, behoeven er geen wagens op na te houden. Nog erger moet echter wezen, dat er geen behoorlijk drinkwater te krijgen is. Het schijnt ongeloofelijk, maar sedert eeuwen wordt het drinkwater voor de Europeanen van Alwaye, twaalf mijlen ver in Travancore gelegen, aangevoerd. Ik geloof, dat toen de Engelschen Cochin overnamen, zij zich verbonden om de Hollandsche bewoners van behoorlijk drinkwater te voorzien. De oudste bewoner van Cochin waakt er zorgvuldig voor geen ander water te drinken, dan door hem zelven opgevangen regenwater. Sodawater wordt er ook veel gebruikt om drinkwater te vermijden.

Een afzichtelijke straf staat op verwaarloozing dezer voorzorgsmaatregelen. Die straf is de vloek van het land, elephantiasis. Gelukkig zag ik slechts enkele gevallen. Maar er aan te denken dat deze zware straf alleen in dit nare stukje van den aardbol aan onreinheid verbonden is. De ziekte komt ook elders voor, als op Samoa en Barbados, al noemt men haar daar niet elephantiasis of Cochin beenen. Maar wat er van te denken, dat in Mantantsjeri 50 pCt. van de bevolking van dé, naar ik meen, twintig duizend inwoners met die ziekte is behept. Zij wordt ook in sommige naburige streken van Travancore; maar nergens zoo sterk verbreid aangetroffen. Waarom is dat? De moderne wetenschap blijft hierop het antwoord schuldig en kent geen ander middel buiten het mes. is het zelf met zichzelve nog niet eens over de oorzaak der kwaal. Men schrijft deze hier evenwel toe aan de beet van een bepaalde soort muskiet, en aan een of ander insekt in het water.

Intusschen hadden al die verhalen over de ziekte, die ik van Bangalore af te hooren kreeg, op mijn zenuwen gewerkt. Men mocht mij nog zoo zeer verzekeren, dat de Europeanen immuun waren, indien ze niet als varkens leefden, dat het geval van enkele door de ziekte getroffen Capucijner-monniken het eenig bekende was, ik voelde mij niet gerust, en gaf slechts één dag aan Cochin.

De bewoners van Britsch-Cochin staan er terecht op een onderscheid te maken tusschen de plaats hunner inwoning aan het einde van het schiereiland, en het achtergelegen door miasmen verpeste Matantsjeri. Cochin is warm, maar het heeft de open zee voor zich. Zelfs bij maanlicht maakt Cochin een merkwaardig, heerlijk effect, als van een stukje Holland bij den eenaar. De Hollanders, die de Portugeezen, met hun verfoeilijke Inquisitie opvolgden, waren hier van 1665 tot 1795. Zij hebben goede herinneringen aan henzelven achter gelaten — een koloniseerend ras, waaraan nimmer recht is gedaan! Men bracht mij naar de Club, en wees me daar een slaapkamer aan. „Wilt ge niet bij mij logeeren?" vroeg een man, wiens naam ik nog niet eens behoorlijk kende, en hij nam mij met zich naar zijn huis, het mooiste in Cochin, de woning der oude Hollandsche gouverneurs, aan twee zijden door de zee omringd.

Onder het bruisen van de zee — zóó zullen die vier-en-twintig uren in Britsch Cochin in mijne herinnering voortleven. De volgende dag was machtig warm, en zelfs in zoo'n huis met zijn groote kamers en zijn vloeren van koel, grijskleurig cement, voelde ik de hitte meer dan elders in Indië. Maar, dat donderend geraas van de zee, die heerlijke bries, dat schuimen der zee, dat alles vergoedt veel.

Dicht bij het huis was de aardige eenvoudige kerk, Portugeesch, Hollandsch, Engelsch, waar het lijk van Vasco da Gama in 1524, enkele dagen heeft gerust.

Tusschen de kerk en het huis aan zee, is de woning van kapitein Winckler. Ik noem bij uitzondering dezen bij name, omdat hij als het ware re tot de openbare personen behoort. Wie hem niet kent, kent Cochin heelemaal niet. En niemand kent Cochin als hij.

Hij is nu vijf-en-zeventig en vertegenwoordigt het derde Europeesche geslacht van Wincklers ter plaatse. Zijn grootvader was omstreeks het midden der achttiende eeuw in Sleeswijk—Holstein geboren, en kwam in Hollandschen dienst uit. Zijn vader was de laatste in Cochin, die een Hollandsch schrift of inscriptie kon ontcijferen. Kapitein Winckler's moeder was 'n Jodin uit de nabijgelegen al te bekende Jodenwijk. Hij is nog een flinke forsche man met heldere oogen en langen baard. Hij heeft achttien kinderen gehad, die nu over de heele wereld, van Japan tot Chili zijn verspreid. Een oefent rechterlijke tegelijk met medische functiën uit in Demerara, een andere zoon is professor te Hamburg. Kapitein Winckler ontving 'n hoogst elementaire opleiding in Bombay en ging in 1846 op zee. Een en dertig jaar voer hij op zee, vier en twintig jaren als gezagvoerder. Daarna was hij zestien jaar lang havenmeester op verschillende plaatsen, laatstelijk in Cochin.

Men kan zich geen beter gids in de Jodenwijk denken dan kapitein Winckler. Ik had bijz. redenen, om het joodsche ras te bewonderen. Maar van bewondering voor hen die er zich mee tevreden stellen om in het verfoeilijk Manantsjeri te vegeteeren, kan geen sprake wezen. De plaats zelve riekt naar bedorven schapenvleesch. „Is het niet een van de smerigste plekjes op aarde?" vroeg ik. „Het is smerig", verbeterde de kapitein, „maar minder vuil dan andere plaatsen, als bijv. Kanton en Boesjir.

In de kleine synagoog aan het eind van de laan waarlangs de witte joden wonen (de zwarte Joden zag de schrijver niet en hij gaf daar ook niet veel om), waren eenige mannen bezig hun avond-gebeden op te zeggen. Het is orthodoxie gepaard met luiheid, die deze kleine gemeenschap in de modder houdt, welke niet meer dan 100 zielen moet tellen. Wij brachten een uur door in de ruime woning der rijkste familie, die palmbosschen ter waarde van vele lakhs roepijen in Travancore bezit. De Joden zijn even ontvankelijk voor de elephantiasis, als de inboorlingen. Hun fatalistische houding ten dezen opzichte is weerzinwekkend; zij vinden de afgrijselijke ziekte lastig, maar vreezen haar niet zooals dit met de Europeanen het geval is."

Van de 20.000 personen in Manantsjeri is de helft aan elephantiasis lijdende. Zoo iets moest in Nederlandsch-Indië voorkomen. Wat zouden we dan al zoovelen een grooten mond hebben hooren opzetten over de misdadige zorgeloosheid van het bestuur en dergelijke lieflijkheden meer.

Levensverzekering in Engelsch-Indië.

De minister voor Indië in Engeland heeft het bestuur van Engelsch-Indië gepolst over de wenschelijkheid om eene wetgeving op verzekering-gebied in de kolonie in te voeren, naar het voorbeeld der Engelsche wet op de levensverzekering-maatschappijen van 1870. Er wordt gevraagd naar de meening hieromtrent in de kolonie en hare provinciën. Men is thans doende inlichtingen in te winnen betreffende de werkzaamheid der verschillende maatschappijen. Een der punten van overweging is de wenschelijkheid om een deposito of eenige andere zekerheid te vragen van de, in de kolonie werkende maatschappijen.

Chineesche school voor meisjes te Singapore.

Er wordt en werd te Singapore heel wat meer voor het onderwijs voor de Chineesche gemeente gedaan, dan in Nederlandsch-Indië. O, ja! Maar, terwijl op Java in den treure werd gewacht op wat het gouvernement in deze zou doen — den Chineezen op Java is hiervan zoozeer geen verwijt te maken, daar zij slechts, als alle anderen daar, alles van het gouvernement verwachtten — heeft het Engelsch bestuur te Singapore den Chineezen aan het verstand weten te brengen, dat zij, die daar in de kolo, nie werden, ook wel een extra-penningsken mochten offeren voor de eigen gemeenschap.

Zoo vindt men dan ook een school voor Chineesche meisjes, die in 1907 gemiddeld door 84 leerlingen werd bezocht, en geheel van particuliere bijdragen bestaat.

Bij de laatste openbare les, moest dan ook Dr. Lim Boon Keng een beroep doen op zijn gefortuneerde stad- en rasgenooten, om over de brug te komen.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dec. 1908.

Deze aflevering begint met de necrologie van een zeer verdienstelijk hooggeplaatst Inlandsch ambtenaar, geschreven door den Redacteur *F. K. Overduyn*, welke wij hieronder in extenso laten volgen:

In Memoriam.

Den 28 November overleed op 63jarigen leeftijd te Rankas Bitoeng *Raden Adipati Ario Soeria Nata Ningrat* Regent van Lebak in het gewest Banten.

Zoon van Raden Hadji Moehamad Moesa, gewezen Hoofdpangoeloe van het regentschap Limbangan en Raden Ajoe Perbata Mirah, trad hij reeds op 18-jarigen leeftijd in 's Lands dienst als assistent-wedono van Garoet (1862). In 1864 werd hij Hoofdmantri van Limbangan en in 1868 bij Gouvts. Besluit dd. 1 Mei 1868 No. 36 tot Djaksa van Tjiandjoer benoemd. Reeds drie jaren later klom hij op tot Patih van Soekapoera-kolot, daartoe benoemd bij Gouvts. Besluit dd 21 April 1871 No. 1, om ten slotte bij Gouvts. Besluit dd. 23 October 1880 No. 1 tot Regent van Lebak te worden benoemd.

Als zoodanig heeft deze Inlandsche hoofdambtenaar zich steeds doen kennen als een trouw dienaar van den Lande.

Dat de Ned.-Indische Regeering zijne diensten op hoogen prijs stelde, blijkt uit de hem ten deel gevallen onderscheidingen, het praedicaat van Adipati, hem toegekend bij Gouvts. Besluit dd. 17 October 1890 No. 1; de kleine gouden Ster van Trouw en Verdienste bij Gouvts. Besluit dd. 5 Nov. 1898 No. 13; het recht tot het voeren van den Gelen Songsong bij Gouvts. Besluit dd. 20 Augustus 1901 No. 11; en het praedicaat van Aria bij Gouvts. Besluit dd. 5 October 1905 No. 37.

Ook het Opperbestuur huldigde zijne verdiensten, doordien hij bij Kon. Besluit dd. 27 Augustus 1904 No. 4 benoemd werd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau.

De overledene was nog een Inlandsch hoofd van den ouden stempel en bewoog zich gaarne onder beschaafde Europeanen, die hem wegens zijn hoffelijke en innemende manieren hoogschatten.

Ouderdomsgebreken beletten hem zeer tegen zijn zin in de laatste tijden zijn regentschap, dat voor een groot deel uit zwaar geaccidenteerd terrein bestaat, persoonlijk te bezoeken, hetgeen niet wegnam dat hij zijn dienstplichten zooveel zijn gezondheidstoestand hem dit ook maar eenigszins veroorloofde met de oude toewijding bleef vervullen.

Reeds geruimen tijd aan asthma lijdende, welke

kwaal hem steeds meer en meer plaagde, voegde zich daarbij ten slotte nog een borstvliesontsteking, waardoor hij ten grave werd gesleept.

Requiescat in pace!

Het bewaren van preciosa, vormt een onderwerp van bespreking voor den heer *M. Herz.* Uit zijn belangrijk opstel doen wij hier en daar eenige grepen. Men beschouwt het als een hoofdgebrek van den Javaan, dat hij niet om de toekomst denkt en niet spaarzaam is. Toch komt de Inlander wel tot sparen, als een sterke prikkel hem het tegenwoordig genot aan een toekomstplan doet opofferen; de meeste aspirant-hadjis moeten jaren achtereen sparen tot verzameling van de voor een bedevaart naar Mekka noodige gelden. Ook ziet men — vervolgt schrijver — tegenwoordig vele Regenten en mindere Inlandsche hoofden spaarzaam worden ter wille van de opvoeding hunner kinderen, nu zij weten, dat eene opvoeding volgens de tegenwoordige eischen, die aanzienlijke kosten vordert, noodig is, om hun kinderen eene goede carrière te doen maken.

De Inlander kent zijn eigen zwakheid in het bewaren van geld: het glijdt hem door de vingers voor noodelooze uitgaven — zegt de schrijver verder — ten behoeve van zichzelf of van familieleden; daarom bewaart hij liever geen geld, maar koopt er voor sieraden van goud, zilver of juweelen, om daarmede bij feestelijke gelegenheden te pronken en ze bij geldgebrek te verkoopen of te verpanden.

Een groote moeilijkheid bestaat er voor hem die voorwerpen van waarde veilig te bewaren. De meeste Inlandsche woningen zijn van eene zoodanige constructie, dat een dief gemakkelijk kan binnendringen; binnen de woningen vindt men zelden goed afsluitbare en stevige kasten of kisten. De zorgeloosheid van den Inlander in aanmerking genomen, behoeft men zich niet over de talrijke diefstallen in de dessa te verwonderen.

Zoolang de Inlandsche woningen en de bergplaatsen binnen die woningen zoo primitief blijven als zij nu doorgaand zijn, moet het voor de bevolking van veel waarde zijn om hare preciosa elders tegen betaling van een klein bewaarloon, veilig te kunnen doen bewaren.

Dessa-padiloemboengs hebben dit groote voordeel, dat zij eene veilige bergplaats opleveren voor eene aanzienlijke hoeveelheid padi, die bij bewaring in de woningen der diverse inleggers, allicht een prooi van dieven zouden worden.

De gouvernements-pandhuizen, hoewel niet bestemd om te dienen voor depôts van preciosa, kunnen toch met succes door de Inlanders als zoodanig gebezigd worden. De goederen zijn er veilig bewaard; want het gouvernement stelt zich aansprakelijk voor alle schade, die de panden mochten ondergaan door brand of andere oorzaken binnen het bereik van gewone voorzorg vallend. De beleener van panden kan volgens art. 11 al. 2, minder te leen vragen dan de hem aangeboden beleeningssom. Is het hem dus alleen te doen om zijne bezittingen in bewaring te geven, dan behoeft hij maar eene kleine som op het pand te leenen, verre beneden de taxatie-prijs en te zorgen voor herbeleening door betaling van een klein bedrag aan rente.

Is het niet gewenscht om de Inlandsche bevolking uitdrukkelijk attent te maken op de mogelijkheid, om van het gouvernements pandhuis gebruik te maken, als eene veilige bewaarplaats harer preciosa? Het aantal pandhuizen is echter gering, zoodat alleen de nabijwonenden daarvan als eene goede bewaargelegenheid van kostbaarheden zouden kunnen gebruik maken; nu en dan willen zij die preciosa gebruiken en dan is het te lastig als zij ver moeten gaan om ze in ontvangst te nemen.

Indien de dessabanken die men thans overal op Java tracht op te richten met voorschotten van de afdeelingsbanken, in grooten getale tot stand komen, dan zullen deze mettertijd eigen bewaarplaatsen voor hun geld trachten te bouwen; die kassen zouden dan ook tot bewaarplaatsen van preciosa kunnen worden ingericht. Door onderlinge verzekering der bewaarplaatsen tegen brand of diefstal zou de mate van veiligheid voor het in bewaring gegevene ook zeer groot kunnen zijn; voor contrôle op de commissies, die met het beheer belast worden, moet natuurlijk zorg worden gedragen, aldus besluit de heer Herz.

Het is te hopen, dat de ideeën van den schrijver ingang en toepassing mogen vinden, te meer daar andere door hem genoemde middelen, om de Inlandsche bevolking te vrijwaren tegen diefstal, minder praktisch zijn gebleken.

Onder het opschrift *Inlandsche Landraads-voorzitters* schreef *Mr. W. F. Haase* een artikel in de Locomotief van 23 Oct. 1907, dat thans als *Een actueel vraagstuk* in het Tijdschr. B. B. is herdrukt, doch vermeerderd met eenige aanteekeningen van Mr. H. Evenals Mr. Winckel — wiens artikel in den Indischen Gids verscheen, toen het wetsontwerp tot oprichting van eene opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen door de Tweede Kamer reeds was aangenomen — komt Mr. Haase met zijn denkbeelden te laat; hij doet zich kennen als een tegenstander van de „voorgestelde nieuwigheid" die z. i. voor de Inlandsche bevolking „een groote ramp" zal zijn. Het slot van zijn betoog luidt:

„Het kan wellicht zijn nut hebben hier ten slotte mede te deelen, dat eenige als ontwikkeld bekend staande Regenten, met wie ik deze aangelegenheid in boven bedoelden geest besprak, doch wier namen ik helaas niet noemen mag, het geheel met mij eens waren en eveneens de opinie huldigden, dat de tijd nog niet is aangebroken om de voorgestelde proef met kans op eenig succes te nemen."

Verder bevat deze aflevering nog een artikel van controleur *E. Perelaer: Agrarische aangelegenheden in de residentie Lampongsche districten* en een van controleur *A. Mühlenfeld* getiteld: *De belangen der suikerindustrie tegenover die der bevolking in bescherming genomen door den gewezen hoofdinspecteur van de landelijke inkomsten en verplichte diensten van Lawick*, waarbij schrijver juist het tegenovergestelde beweert van den heer v. Lawick; een pleitrede houdt voor de verslagen der welvaart-commissie en de particuliere suikerindustrie er van langs geeft, hoewel hij „niet blind is voor het vele goede, dat zeer zeker ook aan de suikerindustrie verbonden is."

* * *

Indisch Militair Tijdschrift. 1908 No. I.

Met den nieuwen jaargang is het Ind. Militair Tijdschrift niet alleen van gewaad — d. w. z. van omslag — maar ook van redacteur veranderd; kapitein H. A. Kooij werd de opvolger van kapt. W. B. Oort. Van den inhoud dier 1e afl. noemen wij de volgende opstellen: *De gecombineerde oefening nabij Soemedang*, door *C. M. A. Quack*. — *Moderne schietopleiding*, door *E. J. van Son* en *M. Uhl*. — *Militaire causerie, brief van luitenant Wilvoort*. — *Een officiersbond*, door *K*. — *Het inschieten der geweren*, door *R. N. Haremaker*. — *Nog iets over de loopreiniging van onze geweren en karabijnen*, door *W. E. Asbeek Brusse*.

De schrijver van het artikel „Een officiersbond", blijkt met de plannen der oprichters volstrekt niet te kunnen medegaan; integendeel waarschuwt hij zijn jongere collega's, want, zegt hij, „welke Regeering kan ooit gedoogen, dat de officieren hunnen arbeid organiseeren om zich partij te stellen tegenover haar. Die dat meenen, doen beter hunne vrijheid terug te vragen en hun arbeidskracht op de voordeeligste wijze op de wereldmarkt aan te bieden." — Intusschen is, gelijk men weet, hoogstwaarschijnlijk het kindje voor de geboorte reeds overleden.

* * *

Weekblad voor Indië. 19 Januari 1908. No. 39.

In de rubriek *Indrukken van den Dag* heeft *Corax* het over de slechte positie der Indische subalterne officieren en zegt o. a.: „Een misstand is bijv. het verschil in behandeling tusschen de 2e luitenants van het Indische leger en die van het Nederlandsche. Wat is de kwestie? Wanneer een 2e luitenant in Nederland vier jaar dienst heeft en bevordering waard is, wordt hij 1e luitenant, of de formatie het toelaat of niet. Dat is billijk: 1e en 2e luitenants doen denzelfden dienst, en wanneer men de officieren te lang laat dienen op een minimum-tractement, raken zij allicht in schulden. Dit is in Indië niet zoo. In Indië zijn 2e luitenants, die bevorderingswaardig zijn en nu reeds meer dan 5 jaar in hun rang met een allemachtig schraal tractementje rondloopen. En zoo worden ze in de dertig, vóór ze 1e luitenant zijn en flink in de veertig vóór ze den kapiteinsrang behalen. Het kan, dunkt me, niet anders dan ontstemmend werken, indien de luitenants in Indië merken, dat hunne tijdgenooten in het Hollandsche vredesgarnizoen vlugger promotie maken dan zij, van wie zooveel gevergd wordt. — Het zal zoowat een ƒ30000 kosten per jaar, als elke 2e luitenant na 3 jaar 1e luitenant wordt. Doch dit is een vrij onbeteekenend bedrag op de geheele oorlogsbegrooting. Er wordt veel van onze officieren gevorderd; wil men 't officierscorps althans compleet houden dan dient de regeering over de brug te komen. Wat is het leven van een officier bij het Hollandsche leger? Wat garnizoensdienst en kazerne-administratie. Vergelijk hiermede het leven van den Indischen luitenant, die ieder oogenblik van standplaats verwisselt en op expeditie kan worden gezonden."

„Op het kerkhof te Kotaradja liggen meer dan 700 Hollandsche officieren begraven. Laat men in Holland toch begrijpen, dat de Indische ambtenaar en officier niet voor hun pleizier naar Indië gaan en in een goede betaling een schadeloosstelling moeten hebben."

Wij kunnen ons volkomen met schrijver's klacht vereenigen. De promotie der Luitenants der Infanterie van het Indische leger gaat inderdaad een slakkegangetje. Leggen wij den zooeven ontvangen Regeerings-almanak voor Ned.-Indië naast dien van 1907, dan zien we dat bijv. No. 150 op den ranglijst voor kapitein in 1907, slechts 2 plaatsen is vooruitgegaan in een geheel jaar tijd, dus thans No. 148 heeft bereikt.

In een nieuwe rubriek *Tusschen de takken* steekt *Boeroeng Mintjo* den draak met een Chinees, zekeren Tjian Kiem Bie, die in het Soerabajasch Handelsblad „met rotsvaste argumenten de noodzakelijkheid bepleit van de studie der Chineesche taal, niet alleen op Java, maar over de geheele wereld, van de Kaap tot Groenland!" Het artikel is wel zeer grappig geschreven; Tjian Kiem Bie, voortdurend het mikpunt van Boeroeng Mintjo's spotternijen, doch de kern der zaak, waarover het ging, laat schrijver buiten beschouwing. Toch zal men te eeniger tijd wel degelijk meer rekening moeten gaan houden met het Chineesche element in Onze Oost.

Van de overige artikelen in het Weekblad voor Indië releveeren wij nog: *Van 't oude Soerabaja*, door *Gabriël*. — *De wonderen van Baso*, door *Ganesa*, en *De gouden rijkssieraden van den Sultan van Djokja* (met foto's).

* * *

De Indische Mercuur van 18 Febr. 1908

bevat geen artikelen, die bijzondere aandacht trekken, waarom we ditmaal met eene eenvoudige inhoudsopgave volstaan; n.l. *Rubbercraps*, door *A. H. Berkhout*. — *De ontwikkeling van de Semarang Joana Stoomtram Maatschappij*. (eene bespreking bevattend van het in September 1907 verschenen boek: De tramwegen op Java, Gedenkboek, samengesteld ter gelegenheid van het vijf en twintigjarig bestaan der Samarang-Joana Stoomtr.-maatschappij) *Het onderwijs in de Java-suikerindustrie aan de Technische Hoogeschool*, door *Prof. S. Hoogewerff*. — *Invoer op Java in October 1907*. — *Uitvoer van Java in October 1907*. — *Plantkunde voor de Surinaamsche Scholen*, door *J. C. Costerus*, (dat is eene bespreking door Costerus van het werkje van S. J. Nawijn, leeraar te Paramaribo), benevens de gewone rubrieken: *Kultuurberichten*, *Kleine mededeelingen*, *Financiëele berichten en verslagen*, enz.

* * *

De Stem van Indië. 18 en 25 Januari 1908.

Het Orgaan van de Vereeniging „De Indische Bond" begint meer teekenen van eigen werkzaamheid te geven, in waarheid te worden een zelfstandig blad. In bovengenoemde nummers vonden wij twee oorspronkelijke bijdragen, nl. *Detectives in Nederlandsch-Indië*, door *J. M.*, waarin schrijver zijne denkbeelden uiteenzet om het „nuttelooze" eigenlijk ongeoorloofde van zulk een maatregel aan te toonen." Waar het politiewezen in Indië in zulk een deplorablen toestand verkeert als thans het geval is, zouden enkele Nederlandsche politie-specialiteiten toch niets kunnen uitrichten, meent schrijver. „Uit hier geborenen, sportsmen van natuur, goede schutters, onverschrokken jagers, met kennis der Inlandsche talen toegerust, kan hier, na rationeele oefening, de beste politie gerecruteerd en georganiseerd worden."

Het tweede artikel is geheeten: *Financiëele zelfstandigheid van Nederl.-Indië*. Op dit laatste hopen wij terug te komen, wanneer het slot is verschenen.

* * *

Globus.

No. 9 van den loopenden jaargang van dit gunstig bekend staande Duitsche tijdschrift bevat een vrij uitvoerig opstel getiteld: *„Der Reisbau bei den Dajaken Südost-Borneos*, door *Fr. Grabowsky*.

* * *

Ten slotte maken we nog melding van de verschijning van een tweetal afzonderlijke geschriften, namelijk:

Suiker. *Een schets van productie, handel en verbruik, in verband ook met de Brusselsche conventie, door* **F. Schoepp.** Groningen, P. Noordhoff. 1908; en

Eenige cijfers. *Voordracht gehouden in een vergadering van ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Nederlandsch-Indië, door* **J. H. Nieuwenhuis.** 's-Gravenhage 1908.

Aan de voorrede van laatstgenoemd boekje ontleenen wij dat schrijver eenige cijfers omtrent Br.-Indië geeft, wat aangaat verschillende takken van dienst, handel, landbouw en nijverheid en daarnaast „waar zulks gevoegelijk kan", cijfers plaatst betreffende Java alléén, om aldus den omvang en de resultaten van het Britsche koloniale bestuur, voor zoover die zich in cijfers laten uitdrukken en deze voorhanden zijn, te doen kennen.

O. i. mag men aan schrijvers vergelijkingen — die schijnbaar meermalen ten gunste van Java uitvallen — niet meer waarde hechten dan hij er zelf aan wenscht toegekend te zien, wanneer hij zegt (zie blz. 14 van zijn verhandeling):

„Wanneer ik in het volgend overzicht hier en daar cijfers ter vergelijking geef, dan houde men wel in het oog, dat cijfers, op zich zelf staande, niets beteekenen, 'maar eerst leven bekomen als men er de nadere bijzonderheden van kent. Alle cijfers moeten beoordeeld worden naar tijd, plaats en omstandigheden. Ik betoog *hier* slechts een bloote vermelding te maken, daar *ontleding* van de cijfers ons van avond veel te ver zou voeren."

(Men denke, dat schrijvers werkje een herdruk is van een gehouden lezing.)

Boekaankondiging.

Van de Leeszaal, Heulstraat 17.

Vervolg-opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd:
de Javabode t/m 29 Januari;
Het Nieuws van den Dag t/m 29 Januari;
Bataviaasch Nieuwsblad t/m 29 Januari
Soerabaiasch Handelsblad t/m 27 Januari;
de Preanger t/m 31 Januari;
de Sumatrabode t/m 24 Januari;
de Deli-courant t/m 31 Januari;
de Sumatrapost t/m 31 Januari;
Het Ned. Ind. Effectenblaadje van 28 Januari;
De Ind. Financier van 20 Januari;
Het Weekblad van Ned.-Indië Nos. 38 en 39;
Cultura, afl. Februari;
Damesweekblad voor Indië, Nos. 26 en 27;
Alg. Ned. Exportblad No. 707;
De Ind. Mercuur No. 8;
La Quinzaine Coloniale No. 3;
Deutsche Kolonialzeitung No. 3 van 18 Januari;
't Onderwijs, No. 4 van 25 Januari;
De stem van Indië No. 4.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Jan. 1908.

Ordonnantiën, Besluiten enz.

Noodlijdende Koffie-ondernemingen.

De Gouverneur-Generaal heeft bepaald:

Ongeacht eene opheffing of vermindering van den aanslag, krachtens artikel 23 of artikel 24*a* der ordonnantie van 18 April 1885 (Staatsblad no. 78) zoowls zij o. a. is aangevuld bij de ordonnantiën van 20 Mei 1904, (Staatsblad no. 269), en 8 Februari 1905 (Staatsblad no. 128), kan, voor zooveel betreft landbouw-ondernemingen, alwaar op het oogenblik der na te melden aanvrage uitsluitend, dan wel als hoofdproduct koffie wordt geteeld, en waaromtrent ten genoegen van den Gouverneur-Generaal wordt aangetoond, dat zij noodlijdend zijn, op door tusschenkomst van het Hoofd van gewestelijk bestuur, binnen wiens gewest de betrokken onderneming gelegen is, door of namens den belastingschuldige, tot den Gouverneur-Generaal gerichte aanvrage, geheele of gedeeltelijke vrijstelling, dan wel teruggaaf worden verleend van „verpondingsbelasting", over één of meer der op het oogenblik der aanvrage, verstreken jaren van het belasting-tijdvak 1905—1909.

Gedaan te Buitenzorg, den 15 Jan. 1908.

Singkel-, Gajo- en Alaslanden.

Is goedgevonden en verstaan:

I. de bovenstreken van Singkel (gouv. Atjèh en Onderh.) te brengen, onder rechtstreeks bestuur van het Gouvernement van Ned.-Indië.

II. met aanvulling en wijziging in zoover van het besluit van 18 September 1899 no. 25 (St.-bl. no. 258), enz., enz., te bepalen, dat in het gouvernement Atjèh en Onderh.:

de Gajo- en Alaslanden met Singkel eene nieuwe afdeeling Gajo- en Alaslanden zullen vormen, onder een Assistent-Resident, voorloopig met standplaats Koeta-Radja, en onder-verdeeld in vijf onderafdeelingen onder een officier der Landmacht, met den titel van Civiel-gezaghebben, te weten: *a.* het Meergebied en de Dörötstreek; *b.* Gajo Loeös; *c.* Serbodjadi; *d.* Alaslanden; *e.* Singkel.

Uitgegeven den 20sten Januari 1908.

Benoemingen enz.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa, aan den architect bij den Waterstaat, enz., H. Koot.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk bij den post- en telegraafdienst te Weltevreden, Mej. A. J. F. Gouka; de gewezen koffie-inkooppakhuismeester te Tjisondari, Mas Karnadisastra; de mantri voor den verkoop van koffie te Tjisaroea, Raden Reksadiredja; de kweekeling bij het Inl. Onderwijs, Mas Wizianata; de kantoorchef 4e klasse bij den post- en telegraafdienst te Samarinda, Th. Ch. R. Belter de Prairie; de verpleegster bij het krankzinnigengesticht te Buitenzorg, C. M. Broere; de Inl. 1e klerk bij de S. S. op Java, Sastroredjo; de 3e commies bij de opium regie, A. R. C. M. Multene; de 3e commies bij het Dep. van Fin., M. L. Niesen; de mantri 1e kl. bij het kadaster te Bondowoso, Djojo Sentiko; de klerk ter griffie van de landraden te Soekaboemi en Tjiandjoer, Ch. E. de Groot; de commies op het residentiekantoor te Magelang, J. A. van der Zijl, en de magazijnmeester 1e k.. bij de S. S. op Java, H. Ph. den Hertog.

Gesteld: ter beschikking van den Raad van Justitie te Batavia, Mr. A. S. Hirsch; ter beschikking van den Dir. van B. B., G. A. Danekes; van den Dir. van Justitie, Mr. H. Westra; Mr. H. J. Haspers en Mr. C. W. Wormser.

Benoemd: tot 3e commies bij de opium-regie, W. G. R. de Pril; tot controleur bij het B. B. op Java, de asp. controleurs A. Razoux Kühr en F. W. Slangen; tot lid van den gemeenteraad van Blitar, W. M. de Virieu Brouwer en A. R. F. van Slooten; tot commies op het residentiekantoor te Magelang, J. L. Israël; tot leeraar in de Ned. taal- en letterkunde bij het Gym. Willem III, J. F. Meijer; tot ass.-resident, secretaris der residentie Palembang, P. F. Abell.

Bij de S. S. op Java: tot magazijnmeester 1e kl., A. H. Altmann; tot chef der 1e afd., H. A. B. Bethbeder; tot adjunctchef der 3e afd. W. Th. van Schaik; tot adjunct-chef der 4e afd., J. F. A. M. Koning, G. A. Veeren en F. W. Hering; tot 1e commies, R. Thomas, P. J. Streithorst en M. Pleij; tijdelijk belast met de functie van chef der 1e afd., Mr. J. C. Kielstra; id. van adjunct-chef der 4e afd., S. A. Reitsma.

Ontslagen: op verzoek eervol, de mantri-kaboepaten te Probolinggo, Raden Karjodiredjo en het onder-districtshoofd van Tibawa (Menado), Mono Olie.

Benoemd: tot patih van het regentschap Bandjarnegara, Raden Mas Mangkoesoebroto.

Aangeteekend: dat Soeradibrata, schrijver bij den ass. wedana van Tjimahi, gerechtigd is tot het voeren van den titel „Raden".

Ontslagen: op verzoek eervol, de adjunct-hoofddjaksa bij den landraad te Pasoeroean, Mas Kerto Adi Redjo.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Perroeba (Riouw), Kho A. Jong.

Militair Departement.

Ontslagen: wegens overgang in burgerlijken dienst, de 1e luit. der artillerie, J. F. A. M. Koning en de 1e luit. der infanterie, C. A. Veenendaal en F. W. Hering.

Overgeplaatst: naar Batavia, de 1e luit.-kwartiermeester te Endeh (Flores), F. Kenninck.

* * *

Uit de Javasche Courant van 24 Januari 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, J. Kosijungan, hulponderwijzer; K. H. van Duiken, klerk ter Alg. Secretarie; G. B. Feekes, onderwijzer 1e kl., en Raden Ngabehi Sastradidjaja, mantri v. d. opium-verkoop.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Directeur van Gouvernementsbedrijven, met de functiën van opzichter bij den telefoondienst, J. C. W. Meischke.

Tijdelijk belast: met de functiën van 1e commies bij de S. S. op Java, A. M. Smits en J. W. E. de Leeuw; met de waarneming van algemeen pakhuismeester te Semarang, L. F. Reynhart.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl., A. C. van Straalen; tot ass.-resident van Lebak (Bantam) P. A. M. Spaan; tot boekhouder, tevens kassier bij het vendu-kantoor te Batavia, G. F. Eilbracht; tot predikant te Bandjermasin, W. van Griethuysen; te Amboina, E. J. B. Jansen; te Soerabaja, C. Hengeveld; te Batavia, P. Nieuwenhuis; tot controleur in de Buitenbezittingen, J. M. Moorrees; tot stationschef 1e kl. bij de S. S. op Java, J. I. de Rochemont; tot de waarneming dier betrekking, B. Kessler en A. Prins.

Ontslagen: de geschorste regent van Tanralili (Celebes), Njimpoeng Daeng Palollo.

Benoemd: tot Inl. officier van justitie in het regentschap Berbek, Raden Wignjohatmodjo.

Ontslagen: eervol, S. van Hulstijn, deurwaarder bij den landraad te Semarang.

Benoemd: tot deurwaarder bij het residentie gerecht te Pati, V. H. van Ossenbruggen.

Geplaatst: in de residentie Semarang, de burgerlijk ambtenaar G. A. Danekes; in Kedoe, de idem Pijnacker Hordijk.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl., A. v. Vuure en geplaatst te Sabang; tot hulponderwijzer es te Lawang, Mej. E. J. A. de Rochemont, thans tijdelijk aldaar.

Overgeplaatst: van Cheribon naar Soerabaja, de dokter-djawa, Raden Setjodiredjo.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, één jaar verlof n. Europa, aan den officier van gezondheid 1e kl., Ph. E. Maier, en wegens langdurigen dienst, aan den 1en luit. der inf., G. J. L. Beckman Lapré.

Ontslagen: op verzoek, wegens volbrachten diensttijd, eervol, de luit.-kol. der inf. P. Bodemeijer.

Overgeplaatst: van Atjèh naar Soerabaja, de 1e luit. J. van Braam; bij het 11 bat. te Mr. Cornelis, de luit.-kol., J. A. M. M. von Schauroth; bij het 18 bat., de maj. H. J. van Bremen, te Mr. Cornelis; van Batavia naar Celebes, de 1e luit. E. Weijerman; naar Bantoe—Biroe, de 2e luit. J. A. Mac Leod Manuel; naar Willem I, de kapt. J. H. R. van de Siepkamp; naar Batavia, de 1e luit. A. J. Ensink; naar Timor, de 1e luit. J. G. F. van Son; naar het 12e bat., de 2e luit. J. G. van den Bossche, nu op Timor; van Tjimahi naar Batavia, de officier van gezondheid 2e kl., E. de Waal v. Serang naar Tjimahi, de id. 1e kl., L. C. A. van den Bergh; van Batavia naar Serang, de id. 2e kl. C. J. Wegenaar en van Kota-Bahroe naar Willew I, de id. 2e kl., J. S. Hollander.

Geplaatst: in Atjèh en onderg., de off. van gezondheid 1e kl., M. H. Knoch, keerende van verlof terug.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit èn naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; gezagvoerder J. Aarents; van Amsterdam naar West-Indië, op Vrijdag 21 Februari 1908.

Mevr. Baronesse E. G. van Asbeck; Eerw. Paters C. Brouwer en H. Smit; H. F. van Marle; Frits Enke; A. Humbert; C. Vogelwant; C. Smeulders; C. P. van Verkist; mej. S. Barbas;

Te Genua hebben zich ontscheept: mevr. wed. B. J. F. Bopta—Ligtvoet en 3 dochters; L. J. Hooghamer en echtg.; J. L. Andreae; J. Veldkamp; Jhr. W. F. van den Brandeler; mevrouw M. van den Brandeler—Hoogeveen; mevrouw G. van Duukelaar; mej. W. de Rochemont; mevrouw Wed. A. L. Bemelot Moens; P. ü. J. A. Gessink; M. A. Snoeck; Mr. P. M. Taverne; J. J Romswinkel, echtg. en zoontje; mej. Ph. J. Th. Voll; W. J. Dekker; A. H. Loeff, echtg. en 2 kinderen; jongej. Schram; W. M. Ouwerkerk; A. van Lundert; S. Alter en J. Hoekstra;

Te Lissabon zullen zich ontschepen: Dr. M. Moveira de Tonseca; F. Teixeira da Silva;
van Lissabon ontscheept te Genua: P. A. van den Bogaart; G. M. Hoek;
van Labong: Th. A. Roukes Agerbeek; Anton Roos; H. Feringa, echtg. en kind;

te Amsterdam zullen zich ontschepen: mevrouw C. L. Pagaaij—Herpink en kind: H. J. den Bester Leeuwener; F. A. J. Stevens; P. J. Noordermeer, en kind; J. C. Klané; G. H. van Kempen; A. echtg. en kind; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

Passagierslijst van het Ned. s.s. Salak; commandant W. Engelsman; vertrokken van Batavia 23 Januari 1908; aangekomen te Marseille 17 Februari 1908.

van Batavia: mej. E. Razoux Kuhr; mevrouw A. C. M. Vingerhoets—van Blerk; J. Kolb Bernard; C. J. de Graaf; R. C. van Gemert; mej. C. M. Broere; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.

naar Padang: Mr. N. P. van der Stok en echtg.; Mr. H. G. P. Duijfjes met echtg. en 1 kind; mevr. E. Vogel met 2 kinderen; Mr. C. A. Wienecke m. echtg. en 1 kind; G. F. E. Gonggrijp met echtg. en 2 kinderen; mevrouw M. Baptist—Bausch met 3 kinderen. Mr. H. J. Haspers.